

Ontologia (Ernst Bloch i Gabriel Marcel)

Professor/a:	Josep Manuel Udina	Curs acadèmic:	2006-2007
Cicle:	Segon	Curs:	Tercer i quart
Quadrimestre:	Primer	Grup:	1
Crèdits:	6	Tipus:	Optativa
Àrea:	Filosofia	Horari:	Dimarts i dijous de 16:30 a 18:00
Tutoria:	Dimarts de 18:00 a 19:00 hores		

CONTINGUT I OBJECTIUS

El curs consisteix en la presentació i en l'anàlisi crítica de *dues configuracions* ben concretes d'**ontologia** corresponents a dos autors relativament propers als nostres temps: d'una banda, el filòsof alemany Ernst BLOCH (1885-1977) i, d'altra, el pensador francès Gabriel MARCEL (1889-1973). Tots dos van ser coetanis, i coincidien en una constant i molt seriosa preocupació pel tema de l'esperança: entesa, aquesta, en un sentit utòpic, pel que respecta al primer, i amb una connotació més aviat existencialista, en el cas del segon.

D'ells, en disposem de sengles aportacions escrites sobre la qüestió ontològica, les quals integraran el nucli textual del curs. Es tracta, pel que fa a Bloch, del conjunt «**Vers una ontologia de l'encara-no-ésser**», recollit com a penúltima part del seu volum *Introducció tübinguesa a la filosofia* (en l'edició definitiva de 1970); i quant a Marcel, de l'aportació «**Esbós d'una fenomenologia i d'una metafísica de l'esperança**», inclosa com a segona part del seu llibre *Homo viator. Prolegòmens per a una metafísica de l'esperança* (1944).

A l'entorn d'ambdós textos, n'hi haurà també d'altres, complementaris, alguns dels quals són recollits en sengles volums antològics d'aportacions d'un i d'altre autors, volums publicats en català i preparats, totalment o parcial, pel professor que imparteix el curs: el d'Ernst Bloch, *L'arc utopia-matèria i altres escrits*, i el de Gabriel Marcel, *El misteri ontològic. L'home problemàtic*, ambdós editats per Laia (Textos Filosòfics 37 i 54), B. 1985 i 1989.

La pretensió dels curss és la d'introduir en ambdós pensadors i en llurs aportacions filosòfiques fonamentals, i alhora la d'iniciar l'alumnat en la lectura dels corresponents textos entorn de la temàtica ontològica per tal d'incitar-lo a una ulterior lectura de llurs textos en el més ampli horitzó de perspectives i interessos personals.

TEMARI

- 1 Introducció: «ontologia», «doctrina de les categories», «ciència (o teoria) de l'ésser» i, fins i tot, «lògica» (en sentit fort: hegeliana), alhora que «metafísica» i, àdhuc, «cosmovisió» (*Weltanschauung*); o la qüestió de la denominació.
- 2 Ernst Bloch (1885-1977): per a una biografia intel·lectual. Context i obra del filòsof, i significat de la seva aportació: circumstancialitat (perspicàcia antinazi, ingenuïtat revolucionària), vigència actual i límits del llegat blochià.
- 3 Gabriel Marcel (1889-1973): per a una intel·ligència biogràfica. Entorn i producció escrita de l'autor, i sentit de la seva contribució: antisistemàticisme (o la literatura com a gènere filosòfic), murmuri transcendent i contrallum marcelians.
- 4 El llegat ontològic blochià (dialèctic, històric i materialista): l'ésser que encara no ho és; i és per això que hi ha horitzó, possibilitat i esperança utòpica.
- 5 El pòsit metafísic marcelià (cosmovisió antropològica, més que no pas ontologia): intersubjectivitat com a fons, fidelitat com a substrat, misteri com a sentit.
- 6 Categories blochianes: matèria utòpica, consciència anticipadora, possibilitat (segons estrats), utopia concreta, esperança fundada, *experimentum mundi* i *laboratorium possibilis salutis*, front, horitzó, transcendència (sense Transcendent), *Summum*.
- 7 Categories marcelianes: participació i misteri (més que no pas problema) ontològics, compromís, autenticitat, inquietud, presència (del Transcendent i, fins i tot, dels morts), fidelitat, *homo viator*.
- 8 Les implicacions del pensament blochià (polítiques, estètiques i, fins i tot, religioses —en el sentit de postreligioses); i les implicacions del testimoniatge marcelià (socials, artístiques i, sobretot, religioses —bé que no eclesiològiques).
- 8 Confrontacions alternatives: hom pot escollir qualsevol de les figures anteriors (Bloch o Marcel) i fer una anàlisi comparativa d'ella amb un o altre dels autors següents.

Friedrich Nietzsche (1844-1900)

Rainer Maria Rilke (1875-1926)

Martin Heidegger (1889-1976)

Xavier Zubiri (1898-1983)

Jean-Paul Sartre (1905-1980)

Albert Camus (1913-1960)

AVALUACIÓ

El primer moment o vessant de l'avaluació és el de la *Tutoria integrada* la qualificació de la qual tindrà un valor del 20% de la nota final.

Del segon, hom pot dir-ne que és opcional i relatiu a la *participació activa* de l'alumnat al llarg del desenvolupament acadèmic del semestre. En bona part, dependrà

de la decisió personal de fer o no fer un treball —el qual podrà ser complimentat com a exposició oral feta a classe— sobre algun dels punts o temes que seran especificats a l'inici del curs. La qualificació corresponent podrà no donar-se o, de donar-se, tenir un valor d'entre un 10% i un 30% de l'avaluació total.

El tercer moment o vessant serà una *prova escrita* final, consistent bàsicament en un comentari comparatiu d'un text de Bloch i un altre de Marcel. El seu valor oscil·larà entre el 50% i el 80% de la nota global, depenent del fet que no hi hagi hagut l'avaluació anterior i, en el cas que n'hi hagi hagut, de quina n'hi hagi estat la qualificació obtinguda.

BIBLIOGRAFIA

E. Bloch: ^a*L'arc utopia-matèria i altres escrits* [antologia, trad., introd. i notes, J.Ml. Udina], Laia [Textos Filosòfics 37], B. 1985; **amb bibliografia**. Un exemplar d'aquest volum serà ofert amb descompte a tot l'alumnat matriculat.— ^b*Tübinger Einleitung in die Philosophie*, Suhrkamp [Gesamtausgabe 13], Frankfurt am Main 1970 (ed. definitiva, que corregeix l'ed. de 1963 i l'augmenta precisament en incloure-hi, com a penúltima part, el conjunt «*Logikum / Vers una ontologia de l'encara-no-ésser*» (p. 210-300)).— ^c*Experimentum Mund. Frage, Kategorien des Herausbringen, Praxis*, Suhrkamp [Gesamtausgabe 15], Frankfurt am Main 1975.— ^d*Ateísmo en el cristianismo. La religión del éxodo y del Reino* (1968), Taurus [Ensayistas 234], M. 1983. (Aquesta trad. intitula incorrectament l'obra *El ateísmo...*).

G. Marcel: ^a*El misteri ontològic. L'home problemàtic* [introd. i notes a ambdós escrits, J. Ml. Udina], Laia [Textos Filosòfics 54], B. 1989; **amb bibliografia**. Un exemplar d'aquest volum serà lliurat gratuïtament a tot l'alumnat matriculat.— ^b*Aproximación al misterio del Ser. Posición y aproximaciones concretas al misterio ontológico* (1933), Encuentro, M. 1987. (El títol original francès de l'obra correspon al subtítol d'aquesta traducció).— ^c*Prolegómenos para una metafísica de la esperanza* (1944; ed. ampliada, 1963), Nova, B.A. 1954. (Aquesta traducció omet inexplicablement el títol principal de l'original i es queda amb el subtítol: *Homo Viator. Prolegómenes...*).— ^d*El misterio del ser* [1951], Sudamericana, B.A. 1964.— ^e*La dignité humaine et ses assises existentielles*, Aubier-Montaigne, P. 1964.

TUTORIA INTEGRADA

Com a condició prèvia per presentar-se a la *prova escrita* de final del semestre, hom ha d'haver passat pel despatx del professor, durant el període lectiu del curs, per tal de donar-li raó oralment de la lectura que hagi escollit d'entre els títols oferts quant a això el primer dia de classe.